

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Πέθανε και ο Τέλλος Ἄγρας. Στις δέκα του Ὀκτώβρη πού μᾶς πέρασε, γυρνώντας ἀπὸ τῆ δουλειά στο σπίτι του, χτυπήθηκε ἀπὸ μιὰν ἀδέσποτη σφαίρα στὴ φτέρνα. Τὸν πῆγανε στὸν «Εὐαγγελισμό». Ἐκεῖ στὶς 12 τοῦ Νοέμβρη ξεψύχησε, στὶς 4 τὸ πρωὶ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς, μὲ τὸ παράπονο τοῦ ἀδικοθανατισμένου στὰ χεῖλη.

Γεννήθηκε στὰ 1899 καὶ τὸνομά του εἶταν Εὐάγγελος Γ. Ἰωάννου. Τέλειωσε τὴ Νομικὴ Σχολὴ μὲ διδαχτορικὸ δίπλωμα. Ἀπὸ τὰ πρῶτα του νιάτα ὡς τὴν παραμονὴ πού χτυπήθηκε ἔγραφε τραγούδια, μεταφράσεις ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Γάλλων ποιητῶν, αἰσθητικὲς μελέτες καὶ κριτικὰ σημειώματα. Τέπωσε δυὸ συλλογὲς δικὰ του τραγούδια, «Τὰ Βουκολικὰ καὶ τὰ ἔγκωμια» καὶ τὶς «Καθημερινές». Ἐβγαλε ἕνα τομάκι μὲ μεταφράσεις ἀπὸ τὶς «Στροφές» τοῦ Μωραῆς. Ἐπιμελήθηκε ἀκόμα τὴν ἔκδοση τῆς ἀνθολογίας Ἑλλήνων ποιητῶν «Νέοι».

Στὰ ποιήματά του, ὅλα γραμμένα σὲ χαμηλὸ τόνο καὶ μὲ φανερὸ τὸ ἐπιμονο δούλεμα τῆς φόρμας καὶ τὴν αἰσθησι τῆς μουσικῆς τοῦ στίχου, φανερόνεται ἡ αἰσθηματικὴ ψυχὴ του, προικισμένη μὲ μιὰν αἰσθαντικότητα σχεδὸν ἀρρωστημένη. Ὑπάρχει παντοῦ διάχυτος ὁ τόνος τῆς μελαγχολίας μιᾶς ζωῆς, πού ὁ ποιητὴς δὲν ἔχει τὶς φυσικὲς ἰκανότητες νὰ τὴν ἀδράξει, νὰ τὴν φιλήσει στὸ στόμα καὶ νὰ τὴν καταχτήσει. Μόνον στέκεται ἀπόμερα, βασανισμένος ἀπὸ ἕνα πνιγερὸ αἰσθημα κατωτερότητας, στέκεται πεισιμαυμένος, χλωμός, καὶ τὴν κοιτάζει μὲς ἀπὸ τὴ θλίψη του νὰ διαβῆνει.

Εἶναι ὁ δειλὸς Τέλλος Ἄγρας, ὁ προσεχτικός, ὁ τροπαλὸς καὶ αἰσθηματικός. Δὲν τραγουδαὶ τὴ γυναῖκα, δὲν πυρώνει τὴν καρδιά του ἢ ἐρωμένη. Οἱ στίχοι του πηγαίνουν πρὸς τὰ κοριτσόπουλα, πρὸς τὶς ἀγουρὲς μαθητιοῦδες πού σχολοῦνε. Κάθεται θαρεὶς μισοκρυμμένος σὲ μιὰ γωνιά τοῦ δρόμου, πῶς ἀπόνα δέντρο τοῦ πάρκου, μέσα στὸν ἴσκιον ἐνὸς μισόκλειστου παραθυροφύλλου. Τὶς κατασκοπεύει ἐρωτικά, τὶς παρακολουθεῖ τρυφερά, τὶς τραγουδᾷ ρομαντικά.

Τέτοια δειλὴ καὶ ἀπληρὴ καρδιά εἶταν ὁ Τέλλος Ἄγρας. Γιατὶ τάχα πῆρε αὐτὸ τὸ ψευδώνυμο; Κάποτε, γυρνώντας σὰ στρατιώτης τὴ Μακεδονία, πῆγα ὁ ἕνα χωριὸ πάνω ἀπὸ τὴν Ἐδεσσα νὰ προσκυνῶ τὸν τάφο τοῦ Μακεδονομάχου καπετάνιου πού πολέμησε καὶ πέθανε μὲ τοῦτο τὸνομα. Σήμερα τὸ χωριὸ αὐτὸ ἔχει τὸνομά του. Ἄγρα τὸ νοματίζουν. Καὶ μούπανε οἱ χωριανοὶ γιὰ τὰ χαρίσματα κεινοῦ τοῦ πολεμιστῆ. Εἶταν ἕνας ἀμεμπτος ἱππότης στὸν ἀγόνα, λεβέντης καὶ ἀφοβος, τίμιος καὶ καλόπιστος σὺν παιδί, ὅπως

εἶναι ὅλοι οἱ τίμιοι. Ἔτσι ἀπὸ τὴν ἴσια ψυχὴ του προδομένος, πίστεψε σὲ ἕνα

φιλικὸ κάλεσμα τῶν Βουλγάρων γιὰ συνεννόηση. Πῆγε καὶ τότε σκότωσαν μὲ φριχτὸ θάνατο.

Ὁ ποιητὴς Ἰωάννου ἀπὸ τὴ ψυχόρμητο τάχα σπρωγμένος πῆρε τὸνομα τοῦ ἥρωα Τέλλου Ἄγρα; Εἶταν ἡ λαχτάρα του γιὰ τὴν ἀντρεία λεβεντιά πού τοῦλειπε καὶ τὴν ποθοῦσε, ἢ ἀπλῶς τότε τράβηξε ἡ μουσικὴ τῶν ἤχων καὶ τοῦ τονισμοῦ πού περιέχεται στὶς τέσσερις συλλαβές;

Πολὺ ἐνδιαφέρουσα θὰ εἶταν μιὰ ψυχαναλυτικὴ μελέτη πάνω στὰ λογοτεχνικὰ ψευδώνυμά μας.

Στὴν κριτικὴ του σημειωματογραφία ὁ Ἄγρας φάνηκε τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς ἀτολμος. Ἡ φυσικὴ του εὐγένεια καὶ δεξιὰ δὲν τὸν ἄφιναν νὰ ἐκφραστῆ μὲ διαύγεια, ἢ ἐκφραζότανε στανικὰ κάτω ἀπὸ λογιῆς-λογιῆς ἐπιδράσεις καὶ φόβους. Τώρα τελευταία μονίχα ἄρχισε νὰ διατυπώνει πάνω σὲ λογοτεχνικὰ βιβλία σκέψεις ἀπερίφραστες καὶ θαρραλέες. Καὶ ἔχει μιὰν ἰκανότητα καὶ μιὰν ὀσφρηση κριτικῆς πρώτης γραμμῆς. Κανένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους συναδέλφους του δὲν ἔφτασε ποτέ τὴν κριτικὴ εὐαισθησία τοῦ Ἄγρα. Οἱ κεραίες τῆς αἰσθητικῆς του περιέργειας συλλάβαιναν ἀποχρώσεις πού οἱ ἄλλοι ποτὲ δὲν τὶς ὑποπτεύτηκαν. Ὑπάρχουν μέσα στὶς παλαιότερες σελίδες τῆς «Ν. Ἐστίας» καὶ ἄλλων περιοδικῶν σελίδες μοναδικῆς σὲ διεύθυνση εἰς βάθος καὶ σὲ στυλ λογοτεχνικό. Μὰ καὶ κεῖ εἶταν μισὸς ὁ Ἄγρας. Τοῦλειπε ἡ ἰκανότητα τῆς γενικῆς ἐποπτείας πάνω στὸ θέμα του, ἡ δύναμη νὰ τὸ ἀδράξει ὀλάκερο καὶ νὰ τὸ δεῖ στρόγγυλα.

Ἀκοῦστε τὸ τέλος ἀπὸ ἕνα γράμμα του σχετικὸ μὲ τὴ συνεργασία του στὴν «Καλ. Ἑλλάδα». Εἶναι ἐξαιρετικὰ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ ψυχικὸ «πλέγμα» πού τὸν βασάνιζε.

... Τὸ δεύτερο κομμάτι τῆς προχθεσινῆς ἐπιστολῆς μου (καὶ τὴς σημερινῆς ἀλλοίμονο!) ἀφοροῦσε (ἢ ἀφορᾷ) τὴ δική μου συνεργασία. Φίλε μου ἀγαπημένε, δὲν ἔκαμα ἀκόμα τίποτα. Τίποτα... Μπορεῖς νὰ φανταστῆς ἄραγε δεῖ ἀπὸ ἀμέλεια; ἀπὸ ἀδιαφορία; ἀπὸ ἀπλὴ συνήθεια ν' ἀθετῶ τὶς ὑποσχέσεις μου; Βέβαια ὄχι. Ὡ, τὸ πράγμα εἶναι πολὺ καθεῦτερο καὶ — ἀληθινὰ — πολὺ διαρκέστερο. Εἶσαι ἀπάνω ἢ π' ὅλα καλλιτέχνης; ἀποτεινόμενοι στὴν καλλιτεχνική σου συνείδηση: περνᾷ κάποια κρίση — καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ — φαντάζομαι, ἐλπίζω, πὼς θάναί περαστικὴ. Ὑστερ' ἀπὸ τὴν περισιὴν χρονιά πού ἔκαμα τόσα πράγματα (πρὸς τί ὁμως; φέτος πού τὰ θυμοῦμαι μοῦ φαίνονται τόσο ἀσήμαντα!) ἢ φετινὴ πέρασε καὶ περνᾷ ἐντελῶς ἀγνοη.

Δὲν μπορῶ νὰ κάμω τίποτε ἄλλο — παρ' αὐτὸ τὸ μοι-
ραῖο: νὰ περιμένω νὰ περάσει. Καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα εἶναι
περίπου θαῦμα πῶς τὸ γράφω. . . Παραχώρησέ μου λίγον
(ἐλπίζω λίγον) καιρὸν ἀκόμη. *Ἄν μὲ καταλαβαίνεις, μοῦ
φτάνει. *Ἄν ὄχι, συχώρεσέ με.*

Αὐτοῦ μέσα εἶναι ὀλόκληρος ὁ *Ἄγρας, καθρεφτισμένος
μέσα σ' ἓνα μικρὸ θραῦσμα ἀπὸ καθρέφτη.

*Ὁ *Ἄγρας ὁ τρυφερός, ὁ βασανισμένος ἀπὸ τὴν ἄρ-
ρωστη φύση του, ἀπὸ τὴν κοριτοίστικη καρδιά καὶ τὰ ἀπει-
θάρχητα νεῦρα.

Νὰ ἔνα τραγοῦδι του ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Καθημερινές»,
ἴσως τὸ πιὸ ὁμορφο ἀπ' ὅλα του. Εἶναι ἀκόμα μιὰ ἐξοχη
μικρογραφικὴ αὐτοπροσωπογραφία του, σχεδιασμένη μὲ
ἀχνὰ χρώματα πάνω σὲ μάργαρο.

**Ἦταν, μὲς στὸν κόσμο ἓνα παιδί
ὄλο δειλία κι ὄλο ἀνορεξιά*
τὰ παλιὰ τὰ σπύτια, τὴ σπουδὴ
ἀγαποῦσε καὶ τὴ μοναξιά.*

**Ἀγαποῦσε οἱ ἄλλοι ν' ἀγαποῦν,
τὰ ὄργανα ἀγαποῦσε ἀπὸ μακριά,*

*καὶ τὰ μῦτια πὸν θαμποκοποῦν
μιὰ κρυφὴ, βαθιὰ παρηγοριά.*

*Τὰ κατάστια ἐπρόσεχε πολὺ,
κάθε πὸν ἔπιανε, ὄρες, τὰ φυσὰ
καὶ μακριά, στὸ τζάμι, στὴν ἀχλύ,
χόρευαν, κομμένα, τὰ μισά.*

*Μὲς στοῦ κόσμου τὴν ὀχλαγωγὴ,
τί ν' ἀπόγιτε τ' ὠχρὸ παιδί,
δίχως μοναξιά καὶ συλλογὴ,
ὄντιστα, ταξίδια, ὄντε σπουδὴ;*

Τέλλος *Ἄγρος

Αὐτὸς εἶναι μὲ λίγα λόγια ὁ ποιητής, ὁ αἰσθητικὸς
καὶ ὁ ἄνθρωπος. Τόνη χάσαμε ἀπὸ μιὰ τυφλὴ σφαῖρα πὸν
τράβηξε τυχαῖα κάποιος φανατισμένος ἄγνωστος, καὶ τὸν
ἀποτελείωσε ἢ ἀνεμελιά γιὰ τὴ θεραπεία του.

Διάβηκε ἀνάμεσά μας «ὄλο δειλία κι ὄλο ἀνορεξιά»,
ντυμένος τὴν εὐγένειά του, τὴν ἀθρωπιά του καὶ τὸν λεπτε-
πίλεκτο στοχασμὸ του.

Θὰ τὸν ἀναπολοῦμε μὲ ἀγάπη.